Incipit Sermo btī Jo̅his Criſoſtomi
de penitētia.

Prouida mente ⁊ ꝓfundo cogitatu
cognoſci debent duo rerū diſtincta
negocia·id eſt qn̄tum diſtat inter
bonū et malū·nec aliūde hec cogita
cio ꝙ a p̄mordio repetenda eſt quid aliud ſit
malū ꝙ pccm̄ cōmittē. Quid ſit bonū ꝙ agere
pniam pro ꝯmiſſo·hec eſt diſcrecio vtriuſq; ne
gocij. Serpēs i padiſo pccm̄ ſuaſit Eue·pniā
reduſit·⁊ inde eſt boni mali ve origo. Quis deo
dignior ꝙ dauid·⁊ tn̄ diliquit qui cecidiſſ; de
culmine ſi nō fuiſſet cōpunctus de ſcelē. Quis
ſceleratior Manaſſe·⁊ hūc penitentia reuōuit
Penituit deū ꝙ Saulē regē elegit·quapropt̄
niſi ꝙ idē pniam ignorauit. Quis ſapientior
Salomone·ſ; neſciens pniam ꝑdidit graciā
Et ob hoc dictū eſt. Concepit dolorem et pepit
iniquitatē. Concepit pccōr delicti dolorem ⁊ ſi
nō penitueit pepit ſibi mortē. Paruulꝰ anteꝙ̄
prodeat ex vtero·dolor eſt mr̄i·pccm̄ vero cōce
ptū coluber eſt in p̄cordia hoīs parit mortem
niſi penitudine fuerit expiatum·pcci cōceptio
ſerpēs eſt in p̄cordia latens·ꝯſumatū venenū
ſpirat ⁊ luciferū generat morbū qui pccm̄ pa
rit in iudiciū cadit et ſi neglexerit in ipō man
bit. Natū ſuū mulier libent̄ placat. Natū vero

peccatū facit exitū nutriēdi pc̄ci pariter et mē
eſt venter incōtinēs ⁊ libido captus q₃ ducit̄
in vtroq₃ ꝓdigus ⁊ profuſus· pc̄ci virtus eſt
ꝓfuſa ebrietas et caſtiganda ſecuritas· Semi
nariū· delicti lex eſt cupiditatis in menbris· ⁊
cor impenitens capiet̄ ab eo· ꝯmiſſum crimen
dulce eſt ad momentū· ſed vertet̄ ꝓtinus in
exiciū· temerarius ⁊ audax feſtinus cecidit in
crimen· declinat aūt ab eo ꝓuidus penitendo
Nam ſicut aqua ignē extiguit ardētem· ſic pēi
tētia delebit crimina fōtib; lacrimarū· ſicut in
tenebris nō eſt abſq₃ lucerna lumē· ſic nō pōt
pc̄cm ſine pn̄ia aboleri: hoc de hoīe iā baptiſa
to dic̄· Item lector intelligat martiriū peniten
tie p̄teriti nō egere· ⁊ ſicut lux diei nō querit
lucernā· ſic iuſticia an̄ deū ſine pn̄ia lucet· pō
dus pc̄ci dep̄met deſperantē· ꝓuidus aūt peni
tendo leuius pergit· preſūptiuo ſpū ſubintrat
pc̄cm ⁊ multiformis callidus diſcurrit ī hoīes
ſapiēs nō illi dat locū gradiendi· In corde pi
gri ut cereus ardet pc̄cm Nam in pectore peni
tenti liq̄ſcit ut cera· pc̄ci pn̄ceps factus ē aſpis
ſi in Adam ſubintrauit dolus et fecit eū intra
ligna padiſi latere ꝯfuſū· Vocauit illum deus
non matura ſ₃ veſptina voce ·i· lucifero dicens
Adam vbi es· Et quid ille· voce̅ tuam audiui
⁊ timui· q̄r nudus ſum ⁊ abſcondi me· Timui

Quare. qꝛ nudus ſum. ⁊ erubui. Quid ergo.
Expulſus eſt pr̄ p pccm̄. reuocant filij p pniaꝫ
Nam quod pccm̄ clauſit. penitentia reſerauit
Et de quo ira p̄cipitauit pietas reuocauit. Qui
nō penitet mō. nudus manebit ī vmbra mortis
Qui vero timet deum. per pn̄iam illuſtratur. O
penitētia q̄ cūcta miſerāte deo remittis. ⁊ paradi
ſum reſeras. Que contritū ſanat hoīeꝫ ⁊ triſtē
exhilarat. vitā de interitu reſtaurat. ⁊ hoīem
renouat. fiduciā reformat. grāmqꝫ abūdancō
rem refundit. O penitētia quid de te noui re
ferā. oīa ligata tu ſoluis. oīa ſoluta. tu reſeras
oīa aduerſa tu mitigas. oīa cōtrita tu ſanas.
oīa cōfuſa tu lucidas. oīa deſperata tu aīmas
O penitētia rutulantior auro. ſplendidior ſole
quam non vincit peccatum. nec defectio ſupat
nec deſperacō delet. penitentia reſpuit auariciā
horret luxuriā. fugit furorem. firmat amorem
calcat ſuperbiam. linguam continet. Compo
nit mores. odit maliciam. Excludit inuidiam
Perfecta penitentia cogit peccatorem omnia li
benter ſufferre. Si violentus querat que ha
bet non vetat. Si veſtem dirimat. non refra
gatur percucienti maxillam prebet alteram. Au
gariatus. vltro adiciet. Caſtigatus. gracias
agit. Prouocatus. tacet. Exaſperatus. blan
ditur. Superiori ſupplex eſt. Inferior ſubiacet.

In corde eius cōtritio eſt· in ore cōfeſſio· in ope
tota hūilitas· Nec eſt pfecta ⁊ fructifera peitu
do· Sic penitēti pſto eſt deus· Eſurienti nutritor
eſt· Sitienti potator· Sapiēti qd ſtultū putat
ſapit ⁊ qd triſte ē· placet· qd molle eſt diſpli
cet· quod fluxū eſt horret· O pnia miſericordie
mr̄ ⁊ mgr̄a virtutū· magna vbera tua quib;
reos reſoluis · ac reficis delinquentes· lapſos
releuas· recreas deſperatos · p te nobis xp̄us
regnū celoꝝ appropiatū ſignat dicēs· Penitē
ciā agite · appropinqbit enim regnū celorū· Et
ita baptiſta clamat· facite fructus dignos pei
tentie· quoniā ecce adeſt regnū dei · Per te da
uid poſt flagitiū· felix iteꝝ recepit ſpm̄ ſanctū
Per te Manaſſes poſt cruēta facinora· ecce me
ruit fieri receptibilis · Per te Petrus aplūs
poſtq̄ ter negauit data ē ei indulgētie dextera
Per te filius prodigus regreſſus ad prēm· nō
ſolū cōplexum oſculūq; paternū· ſed etiā Epu
lum vituli ſaginati veſtemq; inſignē ꝓmeruit
adipiſci· Per te mulier fornicaria ubēs ſtilla
uit lacrimas ſordesq; ſui deterſit· Niniue ciui
tas mag̃· populuſq; integer barbaroꝝ ſbito
deū ſapuit· virtutē tuā ſenſit· odorē tuum acce
pit· ſaporē tuū ſtrinxit· dulcedinē tuā guſtauit·
Ciliciū tuū cōtraxit· cinerē tuū cōmedit· ieiuniū
tuū protraxit· lacrimas tuas ꝓfudit gemitum

tuū ſuſpiriū qȝ perſenſit fructusqȝ vbertatis tue abūdanter exhibuit ⁊ ſic opa tua nō ſolū decrete mortis diſcrimine euaſit ſed etiā vite incognite coronā accepit. Cui ſimilitudinē pe nitētie cōparemus. ſic eſt quō ager fructifer aut vinea fecūda. aut etiā arbor fructifera. fru ctus eius ede pccōr famelicus. et pficit in fidu ciā dei. acceptaqȝ remiſſione pingueſcit i vita Et hec ſunt verba eius. Dn̄e ante te deſideriū meū. et gemitus cordis mei nō eſt abſcondit9 a te. amorem meum. ſuſpirium intellige. pa uor peccati ſolicitat me. pondus mee conſcien cie deprimit. Non eſt michi ſpes viuēdi. neqȝ fiducia moriendi. Judiciū tuum deus vereor. et penas timeo preparatas impijs. Audi me obſecro modo dum ipius eſt remitte quod ti meo. dele quod vereor. pius qͫ obeam et am plius nō ero. tali animo penitēti remiſſio dat̄ et vita donatur. nec regnū deerit a domino tri buendū. Quid ergo times penitentiā O homo etiam ab hac regula penitētie expectatū intelli ge baptiſma ⁊ martiriū. ſine aq̄ non eſt viuē nec deo placere. Clamat Jheremias ↄpūctus populo. Quis dabit capiti meo aquā ⁊ oculis meis fontē lacrimarū et fleto vulnera populi mei. Sciebat ei qꝫ lacrime iuuarēt populū tū ſmigratū ſciebat qꝫ eius fletibus ſubueniret

Sciebat q̃ deus cõtritionẽ querit et fletib; fle
ctitur. Sciebat q̃ lugẽtes deus letificat ⁊ peni
tentib; p̄sto eſt. ideo ꝓphetandi locũ remotum
q̄rebat. ut vſq; ad vallẽ ꝑtingeret lacrimarũ
quā deus amat. quā xp̄us ā̄plectitur. Vallis
eſt remotis fletib; ſecretaq; dicit Joſaphat.
in qua Judex celeſtis populos diſcutit. et oēs
gentes examiāt. diſpoſuit in ꝯualle fletus eſt
enim vallis remota ꝓpter iudiciũ quid metuē
da publica ⁊ ſecreta eſt. publica eſt ad futuri
iudicij penā ſecreta ꝓpter ſalubres pnie lacri
mas magnus ꝓfectus eſt lacrimarũ. plorādo
ſeru⁹ ꝓpitiat dn̄m. filius lacrimis mitigat pa
trē. ⁊ aſperā mrēm plorās puulus mulcet. Jta
ergo et peccõr ꝓfuſis fletib; remouit irā dei re
formatus i ip̄o cupit vidē Thimotheũ Paul⁹
ꝓpter fletum deſidero inq̄t videre te memor lacri
marũ tuarũ. Et dauid dicit. Venite adorem⁹
⁊ plorem⁹ corā dn̄o qui fecit nos. Et iterũ fu
erūt mihi lacrime mee panes die ac nocte et
potũ meũ cum fletu miſcebā ſtratũq; meũ per
ſingulas noctes lacrimis rigabā. Et iterũ de⁹
vitā meā annũtiaui tibi. poſuiſti lacrimas me
as in cõſpectu tuo. tanq̃ſi dicēt. Suſcipe dn̄e
lacrimas meas qm̄ lacrime mee ſūt q̄ tradũt
rudera. ⁊ ſanāt vulnera. Lacrime ſūt q̄ pniaz
armāt. ⁊ pniam ꝓuocāt lacrime ſūt que celũ

pulſantes crimina delẽt ⁊ conſciam degrauãt
ſanant in ore penitencie verba et mouent in
pectore pietatis veniã·et implet caput aqua
tumeſcunt oculi. Irrigantur gene·decurrunt
riuuli ⁊ deus indulgentia mentem exhilarat.
Lacrime ſunt que recõciliant deo · a peccatis
redimunt animam · veſtre lacrime lauant et
dant illi remiſſionis candorẽ. Nam ſicut aucu
pis homo aut viſco aut rete magno aliquo
captum tenet paſſerem et manu ſua ſubtiliſſi
mo funiculo ligatũ retinet et quaſi dimittẽs
laxũ de manu ſua dans ei liberam volandi ptã
tem·ac ille auidus ad volandũ euaſiq; ſe pu
tans alacer alciora appetit·ſed iſte ſummũ fu
niculum tenens reſtringit eum cum volaret·et
ad ſe retrahit a ſpe volandi ⁊ viuendi deceptũ
Ita ⁊ diabolus Verſutus venator per ſpiritum
preſũpcõnis laqueo deceptũ implicat hoiem·
qui ſe ſemel leſerit vult quidem ab eo euelli
ſed vinculum velox venator tenens reuocat
captum ſemel in laqueo ſuo reuolutũ premit
equidem vinculum ipſum fluxum eſt ac facile
poteſt dirumpi ſed deſidia noſtra et dilatio
diuturna facit ut robuſtũ fiat et non cito rum
patur. Quicquid enim durum aut rigidum
obicit vigilãtia vincitur ⁊ penitudine propul
ſatur orõnib; mollitur fletibusq; reſoluitur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Nam vbi preſūpcōis ſpūs impat. Vbi excluſa
pɨtudine ſola pccī arbor fructib; ſuis exupat
et hec eſt arbor in qua deceptus ꝓthoplaſtus
in mortē defluxit ſ; reſtat lignū vite in padiſo
dei repoſitū quod nūc per penitētiā repetit hō
Recurre o homo recurre ad arborē vite. quid
tardas manducare fructus eius ut maneas ī
eternū. quid times pniam. nl. durum eſt qđ
delectat. Nunc cū guſtaueris tunc pſenties ꝙ
ſuauis ſit odor eius inuariabilis. ⁊ ſapor in fau
cibus. pnīe ſapor eſt ieiunīū ꝓ peccato qn̄ per
fectā arripueris abſtinētiā et cōpellentis ea
ſtrimargie cupiditatē ſupas cōtinendo. peni
tudo eſt. Qn̄do pſuadētis gule libidinē a vino
potando vinces. ⁊ iam aqua parciſſime uteris
penitudo eſt. Quādo te ſomnꝰ premit ⁊ vinces
eū penitudo eſt. Qn̄do eſurietī veneras. preciū
vite eſt. Veſtire nudū. Paſcere pegrinū. ⁊ cū
indigētib; menſe hēe conſortiū. Scriptum eſt
em̄ ꝙ Elemoſina aīam a morte liberat ſi nō ha
bet huius vitupacōis meritū. ꝙ dicit Elemo
ſina cum iniquitate acquiſita abhoiacō eſt co
ram deo. illa eſt pciū vite perpetue Si orauēis
et ieiunaueris ⁊ elemoſinam iuſtam feceris. cō
pleſti precium. redemiſti peccata tua. remiſſa
ſunt crimina. reparata eſt vita tua. Duo era
minuta mulier vidua miſit ī area dei. ⁊ plata

eſt opulentis. Et quid de duobꝫ minutis dico
qn̄ calix aque frigide porrectus non vacat ad
preciū vite. ergo non expauescas penitentiam
ſed eſto in ꝓceſſu eius promptior. in opere pa
ratior. in amore ꝯpenſeor. Riſum fuge. linguaꝫ
cōtine. mores cōpone. vicia vince. virtutem dili
ge. ſcitatem ſequere. ꝓmiſſa male loquentium
damna. ⁊ plena eſt penitētia tua atqꝫ perfecta
ꝓmerebitur indulgentiā preſtante vero dn̄o
noſtro ihu xp̄o in ſecula ſeculoꝝ Amen.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf